

Slovenski citrar

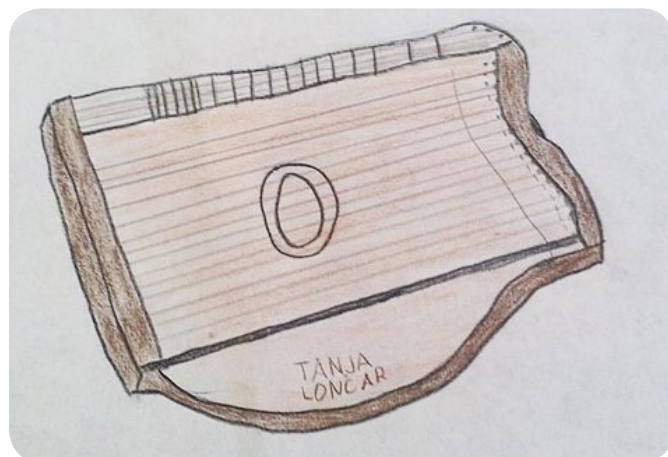
Citrarsko društvo Slovenije, Aškerčeva ulica 9, 3310 Žalec, www.citre-drustvo.si

december 2013, leto 14, številka 2 (25)

UVODNIK

Leto je naokoli in spet zaključujemo staro in vstopamo v novo koledarsko leto. Pripravili smo novo številko našega časopisa, ki kot ponavadi prinaša pestro vsebino. Žal kar nekaj minulih dogodkov ni omenjenih, ker ni bilo nikogar, ki bi o teh prireditvah kaj napisal. Ker smo malo pozni z oddajo gradiva v oblikovanje in tisk, ne vem kdaj boste dobili to številko SC v roke.

Vsem želim čimbolj prijetno praznovanje in veselo, zdravo in uspešno novo leto. Popestrite si ga s citrami!

Peter Napret

Otroške risbice v tokratni številki so delo učencev citer, začetnikov v zadnjih desetih letih na glasbenih šolah

Velenje in Ljubljana Moste - Polje

FESTIVAL »ZITHER AM BERG«

Zadnji konec tedna v septembru, natančneje od 27. do 29. septembra 2013, je v štirih različnih krajih na Bavarskem, v Bad Aiblingu, Berblingu, Maxrainu in Wendelsteinu potekal citrarski festival pod imenom »Zither am Berg«. Festival je bil posvečen 50-letnici ustanovitve Nemške citrarske zveze (Deutscher Zithermusik-Bund, DZB). Samo ime festivala »Zither am Berg« je težko dobesedno prevesti v slovenščino, saj dobesedni pomen »Citre na hribu« zveni malce ironično, nerazumljivo. Če poznamo zgodovino citer in njen razcvet, pa si je ime festivala lažje razlagati. Organizatorji festivala so dobili navdih za ime festivala v vlogi in vplivu citer v 19. stoletju, saj so bile citre takrat človeku kot otroku Alp zasidrane v spomin kot ljudski inštrument, ki nostalgичno predstavlja meščansko potrebo po hrepenenju in idili alpskega sveta.

Ideja in koncept tridnevnega festivala sta delo predsednika Nemške citrarske zveze in docenta na Visoki šoli za glasbo in gledališče v Münchnu, gospoda Georga Glasla. Prireditve so ponujale široko paleto raznovrstnih koncertov, ki so bili razpeti med tradicijo in avantgardo. Vsak obiskovalec festivala je lahko bil zadovoljen, saj so koncerti ponujali različne zvrsti glasbe, od ljudske glasbe, stare in sodobne glasbe do zvočnih efektov, inštalacij in DJ-projektov.

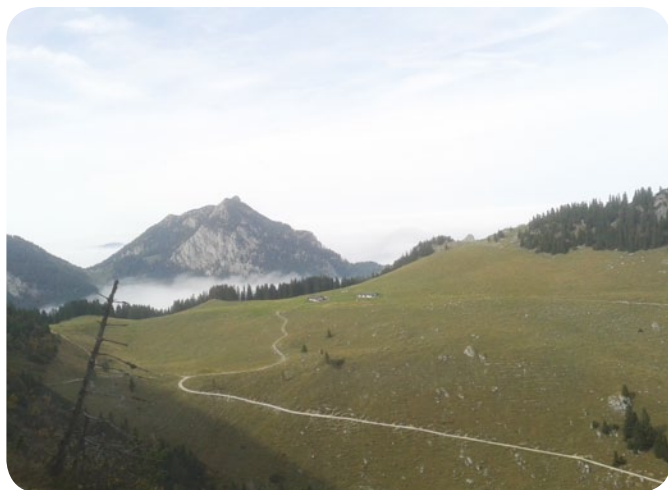
Festival so otvorili s koncertom na dvorcu v Maxrainu. Najprej je citrar in skladatelj Leopold

Hurt z remiksom zgodovinskih posnetkov ljudske glasbe iz 20. in 30. let 20. stoletja poskrbel za dobro vzdušje pred koncertom. Sledil je koncert tradicionalne, ljudske glasbe z glasbeniki z Bavarske in Avstrije, ki so gostili kitajsko glasbenico Xu Fengxia, ki je igrala na tradicionalen, kitajski inštrument guzheng.

Sobota v Bad Aiblingu je bila v znamenju citrarskega podmladka in mladine. V treh kratkih koncertih so se predstavili nagrajenci lanskoletnega mednarodnega tekmovanja za citre v Münchnu, nemškega državnega tekmovanja Mladih glasbenikov in tekmovanja Roland-Zimmer. Nastopili so mladi citrarji iz Avstrije, južne Tirolske, Nemčije in Slovenije, med njimi sta bili tudi slovenski citrarki Ditka Založnik in Monika Rožej, ki sta odlično zastopali slovenske barve. Obiskovalci festivala so se lahko udeležili tudi kratkih seminarjev in delavnic (Zither-workshops), kjer so lahko spoznali e-citre,

se preizkusili v improvizaciji, igrali s citrarjem »Zither-Manä« ali se učili novih skladb različne svetovne folklore. Za otroke in mladino so bili organizirani poskusni tečaji, kjer so se prvič spoznali z inštrumentom. Osrednji kraj festivala je bil Bad Aibling, kjer so potekali seminarji za citre, koncerti ... Tam so različni izdelovalci citer tudi razstavljali svoje inštrumente in pripomočke za citre. Na festivalu so se promovirale tudi založbe, ki izdajajo citrarsko literaturo; možno je bilo kupiti raznovrstno notno gradivo.

Osrednji dogodek celotnega festivala za citre je bil slavnostni koncert v soboto zvečer. Koncert je bil obarvan s skladbami citrarske klasike, popularne in sodobne glasbe. Rdeča nit koncerta je bilo nenehno iskanje Tretjega

Ditka Založnik

človeka, ki je zelo znana melodija na citrah iz filma Tretji človek (The Third Man). Sodelujoči na koncertu so bili Trio Greifer, Bochumer Zitherquartett, deželni citrarski orkester Baden-Württemberg in Sachsen, citrarski klub OBweil, citrarski orkester München-Pasing in solista na citrah Johannes Schubert in Neli Zidar Kos. Celovečerni koncert je povezovala priznana igralka in pevka Ruth Geiersberger, bavarski radio za klasično glasbo »BR Klassik« pa je posnel celotni koncert.

Nedelja, zadnji festivala, se je začela z matinejo stare glasbe v cerkvi sv. Križa v Berblingu, kjer so igrali Trio Psalteria, Duet Gertrud Wittkowsky in Franz Vitzthum ter baročni ansambel La Megia Rubia. Sledilo je celodnevno dogajanje na hribu Wendelstein, ki je visok 1838 m in ima najstarejšo zobato železnico v Nemčiji, staro 101 leto. Že med vožnjo z vlakom na hrib so obiskovalci uživali v alpski idili in ob zvokih citer izpod prstov odličnih izvajalcev, kot so Rosalyn Sabo, Zither Manä, Johannes Schubert in drugi. Prva izstopna postaja je bila Mitter-Alm (1200 m), kjer so se srečale različne glasbene skupine in muzicirale. Nedeljsko popoldne na Mitter-Almu je ponujalo pestro glasbeno razvedrilo od prvotnih melodij bavarskega vojvode Maximiliana Bavarskega, alpskih napevov do slovenske glasbe. Igrali so avstrijski in bavarski glasbeniki ter uveljavljena slovenska glasbenika, Janja Brlec na citrah in Peter Napret na violini, ki sta pretežno nemškemu občinstvu predstavila slovensko ljudsko glasbo ter slovenske zimzelene melodije.

V cerkvici na hribu Wendelstein, ki je najvišje ležeča cerkev v Nemčiji, so se mladi citrarji predstavili z osmimi kratkimi koncerti stare glasbe. Zavetnica cerkvice na Wendelsteinu je Marija božja Mati, ki je zaščitnica Bavarske. Mladi glasbeniki iz Avstrije, Nemčije in Slovenije so z muzikalnostjo in dobro interpretacijo izvajali dela J. Dowlanda, A. Mudarre, G. Muffata, G. A. Brescianella, S. L. Weissa in R. de Viseeja. Na koncertih so solistično nastopile slovenske citrarke Janja Brlec, Franja Kočnik in Neli Zidar Kos. Študentka 2. letnika na Visoki šoli za glasbo in gledališče München Karmen Zidar Kos je na baročnih citrah (Cetra Nova) skupaj z Belorusinjo Marino Momeny na baročni violini izvedla Suito v c-molu skladatelja Roberta de Viseeja.

Sočasno so se v salonu Wendelstein vrstili 30-minutni koncerti, kjer so različni glasbeni izvajalci in skupine izvajali predvsem poslušljivo

Franja Kočnik

glasbo od ljudskih pesmi, alpskih plesov do popa, rocka, latinskih ritmov, džeza, bluesa in balad. Na terasi kočice na Wendelsteinu sta na nedeljsko popoldne v neenakomernih časovnih razdaljah izvajala Michael Büttler na alpskem rogu in Georg Glasl na e-citrah kratke glasbene »intermezze« z elementi alpskih napevov, jodlerjev, sodobne glasbe ter izvajanje podkrepila z zvočnimi efekti.

Visoka udeležba festivala potrjuje dobro organizacijo in pestro glasbeno ponudbo. Veliko mladih citrarjev se je na novo spoznalo, si izmenjalo izkušnje in skupaj muziciralo. Ne samo za glasbenice in glasbenike, temveč tudi za obiskovalce je bil festival dobra priložnost za razvedrilo. Široka ponudba koncertov, ki so se prelivali med tradicijo in avantgardo, tradicionalno ljudsko glasbo, staro in sodobno glasbo, kot tudi zvočno inštalacijo ter popularno glasbo, je pritegnila ogromno poslušalcev in zagotovo zadostila vsakemu, še tako zahtevnemu glasbenemu okusu.

Tudi slovenski citrarji smo pomembno doprinesli k dobremu obisku festivala in s svojo profesionalnostjo, muzikalnostjo in mehko slovensko dušo očarali srca poslušalcev. Slovenski citrarji moramo biti ponosni na to, kar smo in kakšno glasbeno dediščino imamo, ki smo jo v zadnjih dveh desetletjih bogato oplemenitili. Brez delovanja in sodelovanja nas citrarjev bodo prihodnji rodovi prikrajšani za pomemben del slovenske kulture.

Neli Zidar Kos

ANIN GLASBENI VEČER

V Leskovcu pri Krškem sta domača župnija in kulturno društvo letošnje poletje že enajstič organizirala Anine glasbene večere, na katerih se večinoma predstavljajo mlajši glasbeniki, od solistov do komornih skupin in večjih sestavov.

Letos so bile tretjič v program vključene citre. Potem ko sta prvo leto nastopili Anita Veršec in Andreja Pšeničnik (citre in flavta), pred nekaj leti pa sopranistka Mihaela Komočar Gorše in citrarka Tinka Vukič, je bila slednja tokrat v vlogi mentorice (skupaj z Andrejo Istenič Lipovšek).

Nastopili sta sestri, srednješolka Anja Drstvenšek s citrami in osnovnošolka Klara Drstvenšek s flavto.

Anja igra citre že od sedmega leta in se uspešno udeležuje citrarskih tekmovanj v Sloveniji in tujini, letos pa je bila uspešna tudi na tekmovanju TEMSIG v petju. Tudi Klara, ki prečno flavto igra šele drugo leto, si je na tekmovanju TEMSIG že priigrala zlato plaketo.

Publika, ki je lepo napolnila cerkev sv. Ane, je bila navdušena nad programom. V prvem delu sta dekletki zaigrali nekaj duetov s citrami in flavto, zaključila pa ga je Anja na citrah solo z nekaj stavki iz suite BWV 1007 J. S. Bacha. V drugem delu sta se tako Anja kot Klara predstavili tudi kot pevki v priredbah popevk in ljudskih pesmi.

Kar je prijetno, hitro mine. Tako je bilo tudi v tem poznopoletnem večeru, ko bi poslušalci želeli še, še, še ...

Nevenka Kovačič

CITRANJE V SOLČAVI

V Solčavi so letos potekali 21. Solčavski dnevi. Tako kot že lani se je direktor Centra Rinka, gospod Marko Slapnik, tudi letos odločil, da jih popestri s citrami. Lani je prvič zaživel srečanje citrarjev z naslovom Citranje v Solčavi. Takrat smo imeli citrarsko delavnico s češkim citrarjem Michalom Müllerjem, kateri je zvečer sledilo citrarsko srečanje v Centru Rinka, letos pa je bil en citrarski koncert v cerkvi, drugi pa na prostem.

V petek, 26. julija zvečer, je bil v cerkvi Marije Snežne koncert citrark Neli in Karmen Zidar Kos. Koncert je bil lepo obiskan, prišlo je nekaj domačinov, turistov pa tudi ljubiteljev citer od drugod. Dekleti sta pripravili pester program. Na začetku smo slišali Allemanda Tielmana Susata ter Dowlandovo Come again v priredbi za dvoje citre. Potem sta igrali vsaka posebej: Karmen 1. suito v a-molu Roberta de Visseeja, Neli pa Grünwaldovo 4. sonatino (1. stavek) in sodobno delo Wilfrieda Hillerja Kithara. To je bil za izvajalki in tudi poslušalce najtežji del koncerta.

Z Grünwaldovo Polko in Goldnovim Hellasom pa je večer prešel v lahkotnejšo glasbo. Seveda so poslušalci z navdušenjem sprejeli petje znane hrvaške popevke Ribari, instrumentalno izvedbo Avsenikove pesmi Cvetoči lokvanj, Slomškovo Ko dan se zaznava, Gačnikovo Lepa si kot majski cvet ter slovenske pesmi Sem deklica mlada vesela in Venček dekliskih. Bučnemu aplavzu na koncu sta sledila še dva dodatka: svetovno znana pesem iz Lurda: Zvonovi zvonijo, kjer je pomagala peti vsa cerkev, ter Kodrova Cvetje v jeseni.

Oskar Roban (foto P. Napret)

Prireditve Citranje v Solčavi je bila v nedeljo, 28. julija, od 14. do 16. ure na prireditvenem prostoru pred solčavsko osnovno šolo. Nastopilo je 11 citrarjev, en harmonikar, ena pevka in etno skupina, v svojem slogu pa sem napovedoval avtor tega prispevka. Čeprav je bila to ena najbolj vročih nedelj letošnjega poletja, se je pod velikim šotorom zbralo kar nekaj poslušalcev. Ozvočenje je bilo dobro, vendar nam je kar precej nagajal veter, ki je sicer prijetno hladil, a žal se ga je slišalo tudi prek mikrofонов. Nastopili so domačini: bratranca Oskar in Jošt Roban, Joštov oče Franc Roban, Tone Mlačnik s svojo sestro Pavlo – skupaj sta zapela Mlačnikovo pesem o bistri Savinji –, na koncu pa je zacitral še Klemen Matk. Od drugod smo prišli Katarina, Neža in David Brelih z Jesenic, Dejan Praprotnik, sestre Zidar Kos, Jasmina Levičar in moja malenkost. Ne smem pozabiti niti na necitrarsko skupino »Stari časik« iz Rimskih Toplic.

Mislím, da tovrstne citrarske prireditve prav sodijo v ta kraj in njegovo kulturno-turistično ponudbo, saj Zgornja Savinjska dolina premore kar nekaj citrarjev in so lahko citre kot nekakšen prepoznavni znak te doline. Po besedah direktorja Centra Rinka bo Citranje v Solčavi odslej tradicionalno potekalo vsako zadnjo nedeljo v juliju, tako da ste vsi citrarji že zdaj vabljeni v nedeljo, 27. julija 2014 popoldne, da se aktivno udeležite tega dogodka.

Peter Napret

23. POPOLDNE OB CITRAH

Ko sem leta 1991 pripravljajl prvo citrarsko prireditev na Kopitniku, si seveda nisem predstavljal, da bom vsako poletje več kot 20 let počel isto. Popoldne ob citrah se je prijelo in se nekako kar noče končati. Tako je letos, 3. avgusta, potekalo že 23. Popoldne ob citrah.

Nastopili so: Gašper in Maruša Vidmar (citre; Boštanj), Jasmina Levičar (citre; Prevorje), Dejan Praprotnik (citre; Podnart na Gorenjskem),

Zvone Horvat in Janez Zupan (citre in harmonika; Tržič, Kranj), Sara Pečnik (citre; Ponikva nad Žalcem), Ema Jeram (citre; Ljubljana), Ubrane strune – Božo Trnovšek, Januš Grobelnik (citre, kitara; Griže), Fani Lapajne (citre; Zabukovica), Monika, Luka in Matevž Rožej (citre, kitara, violina; Turje), Monika Stefancioza (citre; Laško), Pavla Pavlin, Vida Pirečnik, Mili Penčur, Boža Bauer, Zofija Hauptman in Naomi Noč (citre in violina; Litija, Velenje, Domžale, Ljubljana), Urša Šmid (citre; Rimske Toplice), Rimski pevci in godci (etno skupina; Rimske Toplice), Ambrož Amon (citre; Lesično), Tadej Čopar (citre; Šmartno pri Litiji), Janja Polšak (citre; Prevorje), Ladica Drobne (citre; Dobrina), Urška Praprotnik Zupan (citre; Podnart), Janja Brlec (citre; Laško), Naomi Noč (violina; Ljubljana), Peter Napret (napovedovanje, citre, violina, kitara; Žalec).

Čeprav sama prireditev, gledano z mojimi očmi, ni nič posebnega, ima vedno dovolj hvaležne publike pa tudi citrarji se kar radi pridejo predstaviti na Kopitnik. Seveda mi je to v veselje, četudi včasih potarnam, da imam zaradi Kopitnika pokvarjene počitnice.

Urška Praprotnik Zupan (foto: P. Napret)

Peter Napret

INTERVJU Z NELI ZIDAR KOS

Neli Zidar Kos, citrarka, pianistka, organistka ter vodja cerkvenega pevskega zbora v Münchnu je letos julija z odliko diplomirala na Visoki šoli za glasbo in gledališče v Münchnu.

Je prejemnica številnih državnih in mednarodnih nagrad. Njen zadnji tekmovalni uspeh je 2. mesto na Mednarodnem tekmovanju Ernst Volkmann-Preis v Münchnu. Dekle z veliko pozitivne energije in ljubeznijo do glasbe.

- Neli, če ti omenim samo besedo citre. Kaj ti najprej pride na misel?

Instrument, iz katerega prihajajo mili in čisti zvoki, polni harmonije, melanholije in nostalgčnosti, obenem pa izraža poskočen, virtuozen karakter ob ritmičnih polkah, valčkih in koncertnih skladbah. Tako mi med vsemi instrumenti najbolj predstavlja žlahtnost slovenske duše. Citre me vežejo na mojo širšo družino, kjer se je od nekdaj pelo in igralo na različne instrumente, med njimi tudi citre.

S citrami sem se srečala kot osemletna deklica v Etnološkem muzeju na Ponikvi pri Žalcu, kjer so razstavljene citre mojega starega strica Stanka Kosa. Skupaj z mojim dedkom in njegovimi brati so igrali v družinskem tamburaškem orkestru. Ponosna sem, da iz moje družine izvira g. Jože Leskovar, upokojeni ravnatelj Glasbene šole Slovenj Gradec, ki je prvi v Sloveniji uvedel pouk citer na glasbeni šoli.

- V vsem lahko najdemo pozitivne in negativne stvari. Ali lahko izpostaviš, po čem si boš študij zapomnila v pozitivnem smislu in po čem v negativnem smislu?

Preden ti odgovorim na vprašanje, bi rada povedala, da so se mi s študijem citer v Münchnu na Visoki šoli za glasbo in gledališče uresničile osnovnošolske sanje. Študij v tujini pomeni veliko odrekanja domu, družini in prijateljem ter prostemu času. Večino časa živim v tuji državi, kjer so drugačne navade, običaji in jezik, drugačni ljudje ter drugačen način razmišljanja. Na začetku je bilo potrebno kar nekaj časa, da sem se privadila na novo okolje, univerzo, jezik in ljudi. Med študijem v Münchnu sem nekako dozorela in postala samostojna, bolj samozavestna in odgovorna. Večkrat sem bila v dilemi in sem se morala na hitro odločiti, takrat mi je bilo najbolj težko. Po drugi strani sem spoznala mnogo ljudi, različnih narodnosti, s katerimi smo postali dobri prijatelji. Med njimi je veliko izseljenskih Slovencev, z nekaterimi izmed njih se družimo in prepevamo na pevskih vajah Mešanega pevskega zbora katoliške misije München, ki ga vodim.

Na fakulteti sem imela možnost sodelovati in igrati v različnih komornih zasedbah in projektih po celi Nemčiji, kar me je dodatno pripravilo na poklicno življenje glasbenice. Vesela sem, da mi je bilo v življenju dano študirati na tej fakulteti, saj je bil študij pri odličnem profesorju docentu Georgu Glaslu zelo kakovosten in raznolik.

(foto: P. Marinšek)

- Prejela si veliko priznanj in nagrad. Kaj zate pomenijo nagrade? Kako se vidiš v prihodnosti?

Nagrade, priznanja, odličja in podobno mi pomenijo dodatno motivacijo pri glasbenem ustvarjanju in sporočajo, da sem na pravi poti ter potrjujejo moj trud.

Po končanem študiju citer želim delovati na področju citrarske glasbene pedagogike in tudi širše s pomočjo glasbe sooblikovati kulturni prostor doma v Sloveniji in tujini. Konkretno želim v slovenskem prostoru delovati s poučevanjem citer in koncertiranjem, s svojim strokovnim delovanjem izboljšati stroko citrarske glasbene pedagogike v Sloveniji in na ta način doseči enakovreden nivo citer med ostalimi instrumenti.

Slovincem po svetu želim s svojimi nastopi približati in ohraniti spomin na domovino, tujcem pa predstaviti slovensko ljudsko pesem in na ta način promovirati slovensko kulturo.

- Si zelo pozitivna in velikokrat nasmejana. Lahko prispevaš bralcem kakšen nasvet, kako gledati na svet s toliko dobre volje in optimizma?

Izviram iz družine, kjer je optimizem, preprostost in vztrajnost na prvem mestu. V življenju preprosto moraš vedeti, da za vsakim dežjem posije sonce. V tistih temačnih, žalostnih trenutkih pa svetujem, da si zavrtite pesem, ki vas bo spravila v dobro voljo, preberete kakšno knjigo, si ogledate fotografije vaših srečnih dogodkov ali preprosto sanjarite o vaših najlepših trenutkih življenja.

- Citrarstvo na Slovenskem se je že precej razširilo, pa vendar so dodatni pristopi k razširjanju citrarstva in predvsem uveljavitev citer kot koncertnega instrumenta z možnostjo študija v Sloveniji zelo dobrodošli. Kakšna sta tvoj pogled na situacijo in ideje za še večjo učinkovitost izboljšanja situacije?

V zadnjem desetletju so se citre zelo razvile in dosegle visok nivo uveljavitve med drugimi klasičnimi instrumenti. Izpostavila bi, da v Sloveniji damo premajhen poudarek na področju komponiranja za citre. Treba bi bilo spodbujati predvsem uveljavljene ali manj uveljavljene slovenske skladatelje, da bi komponirali za citre, saj bi s tem citrarski svet pridobil ogromno zakladnico notne literature in pečat originalne glasbe 21. stoletja za citre na Slovenskem.

- Kaj trenutno počneš oz. nameravaš v naslednjem letu? Boš nadaljevala s študijem ali se boš zaposlila?

Že med študijem sem poučevala citre in klavir v Münchnu. Odločila sem se za kombinacijo obojega, poučevala bom citre na Glasbeni šoli Risto Savin Žalec in zraven vpisala podiplomski študij citer – koncertna smer.

- Sami začetki tvojega citranja. Od kod tvoja želja po igranju citer?

Kot sem že na začetku omenila, imajo citre zame tudi zgodovinski pomen, vezan na izročilo moje širše družine, saj se je že od nekdaj pelo in igralo na različne instrumente. Moj dedek je igral harmoniko in berdo v družinskem tamburaškem orkestru, glasbo pa je prenesel tudi na svoje otroke in vnuke, saj imamo večinoma vsi končano nižjo glasbeno šolo. Smisel za glasbo sem podedovala po mamini strani, ki izvira iz Kosove družine. Ko sem bila stara osem let, mi je umrl oče. Po njegovi smrti smo se preselili iz Celja na Ponikvo pri Žalcu, kjer sem slučajno z mami obiskala Etnološki muzej. Tam so bile razstavljene omenjene citre strica Stanka, meni takrat še neznan instrument. Mami mi je

razložila, da so to citre. V tistem trenutku sem začutila neizmerno željo, da bi znala igrati na ta instrument. Sprva sem se ubiranja strun učila pri prof. Citi Galič, kasneje pa pri prof. Petru Napretu na Glasbeni šoli Fran Korun Koželjski Velenje.

- Kaj te v življenju zapolnjuje in bogati poleg citer? Kaj rada počneš v prostem času?

Skupaj s sestro Karmen igram in pojem v citrarskem duetu doma po Sloveniji in v tujini. Že nekaj let prepevam in igram v družinskem sestavu kot družina Kos s Ponikve pri Žalcu na prireditvah družinskega petja po Sloveniji. Končala sem nižjo glasbeno šolo iz treh instrumentov: citer, klavirja in orgel. Nato sem s šolanjem nadaljevala in uspešno zaključila umetniško gimnazijo – glasbeno smer na I. gimnaziji v Celju, kjer je bil glavni predmet orgle in stranski predmet klavir. Znanje orgel in klavirja mi pride vedno zelo prav, saj vodim Mešani pevski zbor katoliške misije München in spremljam različne soliste, sestave in zборе na orglah in klavirju. V prostem času rada hodim v hribe in na morje, si pogledam kakšen dober film, a vendar najraje preživljam čas z osebami, ki so mi blizu in me napolnijo s humorjem, pozitivno energijo in iskrenimi mislimi.

Za SC se je pogovarjala Janja Brlec

(foto: P. Marinšek)

GEORG GLASL

Georg, od leta 2012 ste predsednik Nemške citrarske zveze (Deutscher Zithermusik-Bund), ki je letos praznovala svojo 50-letnico. Nam lahko poveste več o njenem razvoju?

Junija 2012 me je presenetilo povabilo društva o prevzemu mesta predsednika Nemške citrarske zveze. Do tedaj je bil kontakt slab, saj je društvo ignoriralo pozitivni razvoj citrarstva glede same tehnike, estetike in literature v Münchnu ter na Visoki šoli in citrarskem Festivalu Zither 1–9. Ko me je vodstvo društva prosilo za vodenje, je postalo vsem jasno, da to pomeni tudi preobrat v smeri citrarstva. Moji cilji na srečo sovpadajo z zelo angažirano ekipo; prizadevamo si za vsebinsko novo smer in najboljše možno predstavitev citrarstva v javnosti z namenom navdušiti mlajše citrarje za ta inštrument.

S tem namenom smo tudi časopis Saitenspiel popolnoma spremenili in nastala je kulturna revija Zither z zanimivimi temami in privlačnim izgledom. Prvi dve izdaji sta odmevali zelo pozitivno, tudi zaradi notne priloge Stückwerk, ki vsebuje kvalitetno literaturo in je bila poslana skupaj z revijo vsem članom zveze. Popolnoma prenovljena in sodobnejša je tudi internetna stran. Medtem pa smo uspešno proslavili 50 let Nemške citrarske zveze, pri kateri je sodelovalo tudi veliko Slovencev.

Kakšni so vaši cilji v prihodnosti?

Poudarek je na utrditvi nove usmerjenosti in društvo strukturirati tako, da si bodo pedagogi in citrarji zaupali ter skupaj sodelovali. Vse, kar delamo, delamo z namenom navdušiti čim več mladih za citranje.

Kje ste vi prvič spoznali citre?

Citrarstvo ima tradicijo v naši družini, saj sta na citre igrala tako oče kot tudi starejši brat. Inštrument mi je bil blizu, zato sem se začel učiti citre.

Kaj je bila pobuda, da se sedaj tako intenzivno ukvarjate s citrami?

Citre so bile in so inštrument, s katerim se najboljše lahko in znam izražati. Preprosto ima zelo zanimivo zvočno telo, ki ima velik potencial razvoja v pogledu raznolikosti zvokov. Že 30 let sodelujem s skladatelji, ki pišejo zame in za ta

inštrument. Skladatelji odkrivajo nezamenljive zvočne karakteristike tega inštrumenta. Že dolgo ni več treba predstavljati, kaj vse se na citre da zaigrati, zato je pomembno nastajanje nove originalne literature. Enako dolgo kot s skladatelji sodelujem tudi z izdelovalci citre z namenom razvoja samega inštrumenta. Najprej z Ernstom Volkmannom, nato pa po njegovi upokojitvi od leta 2000 naprej s Klemensom Kleitschem.

Skupaj sva razvila citre, ki brez ozvočenja skozi mizno ploščo proizvedejo zvok za velike dvorane. To pa ne pomeni, da so harfne in koncertne citre (Luftresonanzzither) odveč. Primerne so za igranje ljudske, dunajske in salonske glasbe. In še tretje: ker sem bil nezadovoljen z odrsko predstavo citrarja, ki jo predstavlja citrar v sedečem položaju, sem razvil posebno stojalo za citre. To stojalo se je precej uveljavilo, saj skoraj vsi koncertni citrarji in citrarke igrajo stoje.

Nastopali ste na številnih festivalih in koncertih.

(Georg Glasl po diplomskem koncertu Neli Zidar Kos, junija 2013 v Münchnu)

Nam lahko predstavite svoje naslednje projekte?

Veliko jih je in težko je vse postaviti v ospredje. V središču ostaja delo na Visoki šoli za glasbo in gledališče v Münchnu. Tu imajo citre pošteno mesto in so enakovredne z ostalimi inštrumenti. Sodelovanje s kolegi in ostalimi skupinami poteka odlično. Sodelujemo z razredom kompozicije in bavarsko igralsko akademijo. Študij citre v Münchnu je inovativen s sodelovanjem z različnimi oddelki, veliko muziciranja v komornih zasedbah od stare do sodobne glasbe ter projekti z oddelkom jazza.

Veliko študentov iz Slovenije

Koncertne turneje so vas vodile po Evropi, centralni Aziji, Japonski, Afriki ter Južni in Severni Ameriki. Česa se najbolj spominjate s teh potovanj?

Na to je težko odgovoriti, ker je bilo vmes tako veliko potovanj in koncertov. Veliko ganljivih srečanj sem doživel in nobenega od teh nisem pozabil. Na primer, posebni so bili koncerti v Aziji, kjer so sedeli poslušalci v neogrevani dvorani in zmrzovali. Mi smo seveda tudi zmrzovali, ampak je bilo enkratno vzdušje, ker so se ti ljudje tako veselili glasbe. Zelo rad se spominjam solo koncerta na Festivalu za sakralno glasbo v Popayanu v Kolumbiji leta 2012. Gledališče je bilo napolnjeno z osemsto mladimi ljudmi, ki so bili navdušeni nad citrami, čeprav jih še nikoli niso videli niti slišali. Bili so zelo skoncentrirani. Po koncertu so pridreli na oder, tako navdušeni so bili.

Kako so turneje vplivale na vaš glasbeni razvoj?

Mogoče so še utrdile mojo »držo« – vedno s konceptom in posebno točno določeno temo oblikovati koncerte. V najboljšem primeru najti temo za koncert, ki je zanimiva narodu določene dežele. Premalo je program zapolniti le s skladbami, to me je vedno dolgočasilo. In seveda je potrebno koncertom dodati tudi lastno identiteto ter identiteto svoj dežele.

je ta študij že zaključilo in delujejo v Sloveniji kot odlični pedagogi in koncertni ustvarjalci.

Kar zadeva moje osebno umetniško delovanje, bo eden pomembnejših koncertov 6. junija 2014, kjer bo po naročilu musicie viva in simfoničnega bavarskega radijskega orkestra (Sinfonieorchester des bayerischen Rundfunks) izveden koncert za citre in veliki orkester skladatelja Klausua Langa.

Zelo se veselim tudi novega programa za solo citre in godalni kvartet, ki ga 24. oktobra pripravljam za severnonemški radio in televizijo Hannover (Norddeutschen Rundfunk). In naj ne pozabim še na festival Zither 10 in Mednarodno tekmovanje 2015 v Münchnu.

Za konec bi vas prosila za kakšno vašo misel o življenju.

Živeti kot glasbeni pedagog in ustvarjalec je veliki privilegij in tega se sam dobro zavedam. Navdušenje in veselje prenesti na poslušalce in na študente je čudovito. Veseli me, ko vidim, kako angažirano svoj poklic opravljajo nekdanji študenti in z menoj ohranjajo prijateljske vezi.

Za SC se je pogovarjala in prevedla Janja Brlec

NAŠA CITRARKA V AMERIKI

Članica našega citrarskega orkestra Zinka Jenko se je letošnje poletje, kot že mnoga doslej, kar pet mesecev mudila v Združenih državah Amerike, kjer ima mlajšo sestro na Long Islandu, v New Yorku. V Kaliforniji pa ima sina in vnuka, zato jo vedno vleče čez lužo.

Večji del svojega bivanja je preživela pri sestri, Kalifornija se ji zdi prevročna. Vsi njeni so še zaposleni, zato se je včlanila v tamkajšnji klub upokojencev in vsak dan hodila k telovadbi. Poleg članarine se ta klub financira tudi s sponzorstvom in donacijami, zato imajo res dobre pogoje za delovanje. Delo pa, tako kot pri nas, temelji na prostovoljstvu. Poleg telovadnice imajo tudi bife, kjer je možno dobiti napitke in tudi poceni topel obrok. Merijo tudi tlak, holesterol in telesno težo.

V mestu Oyster Bay, kjer je živela, deluje tudi citrarska šola, s katero jo je seznanila in povezala sestra in so jo z veseljem sprejeli medse. Z njimi je vadila, vključili so jo tudi v ansambel citrarjev, s katerim se je dobro ujela. Nastopili so na koncertu Oyster Bay Art Festival, ki so ga izvedli 22. septembra v parku, pred..... poslušalci, kjer so našo citrarko posebej predstavili. Na nastopu so uspešno izvedli deset skladb, med njimi tudi slovensko narodno Pastirica.

Za majhno slovesnost po koncertu je Zinka spekla slovenske maslene rogljičke, ki so jih bili zelo veseli. Sploh pa se je med njimi razvilo pravo prijateljstvo, zato je bilo slovo konec septembra prisrčno. Od nje so se poslovili s prisrčnimi poslovnimi pismi in željami, da se prihodnje leto

spet vidijo. Zinka pa jim je v spomin podarila zgoščenko našega citrarskega orkestra Srebrne strune Goreči ogenj in tudi nekaj notnih zapisov naših melodij.

Učiteljica citer in voditeljica ansambla je z našo citrarko pripravila tudi intervju, ki bo objavljen v naslednji številki ameriškega citrarskega časopisa Zither Newsletter USA. Zinka je zelo suvereno in zanimivo odgovarjala, zato za prijetno jesensko branje v nadaljevanju objavljamo tudi prevod tega intervjuja.

Ponosni smo nanjo, saj je ponesla glas o naših citrarjih in orkestru, in s tem tudi o naši državi, v daljno Ameriko. Lahko zapišemo tudi to, da je naša citrarka dokaz za to, kako zanimivo

je lahko tudi tretje življenjsko obdobje, če se človek vključi v dejavnost, ki ga veseli in zanima in si s tem polepša življenje.

Besedilo: Martina Kralj
Foto: osebni arhiv Zinke Jenko

INTERVJU ZINKE JENKO

za Zither Newsletter USA

Kdaj ste prvič slišali za citre ?

Ne spominjam se kdaj prvič, vem pa da mi je bil že od nekdaj všeč ta instrument. In ko sem zasledila, da se bo začelo poučevanje v našem kraju, sem se ga takoj udeležila. To je bilo leta 2006, mislim. Takrat nas e poučeval g. Dušan Mazaj, sedaj že pokojni.

On je bil samouk. Ker nas je bilo kar dosti prijavljenih, smo si morali poiskati novega učitelja in spomladi 2007 smo imeli izredno srečo, da smo dobili profesorja citre Petra Napreta. Še danes nas poučuje in število učencev kar narašča. Peter nas ima na samostojnih urah, skupne vaje pa vodi tudi profesorica citre Anita Veršec.

Kdaj in zakaj ste se odločili za učenje citre ?

Citre sem se začela učiti leta 2006, kot sem že uvodoma rekla. Ta instrument mi je zelo drag, priljubljen, topel in se mi je zdelo, da bo to meni šlo v uk.

Ste igrali druge instrumente ?

Nikoli pred tem nisem igrala kakega instrumenta. Znanja za igranje instrumenta tudi nisem imela.

Ali imate ansambel citre, koliko citrarjev imate?

Pri nas v Sloveniji imamo kar dosti citrarjev. Citrarsko društvo Slovenije šteje že kar preko 230 članov. Jaz sem iz Litije in pri nas je naš citrarski orkester Srebrne strune, ki šteje 20 citrarjev. Od teh igra eden kontrabas, ena igra harmoniko.

Sam profesor zaigra z nami na violino. Imeli smo že veliko samostojnih nastopov. Najbolj se pa se mi zdi, da je pika na i, kot se temu reče, 6. junij 2013, ko smo imeli citrarski koncert in predstavitev prve naše zgoščenke CD, ki se imenuje Goreči ogenj, pod vodstvom Anite Veršec. Vmes pa se je kot balzam oglasila še violina prof. Petra Napreta, ki je priznan strokovnjak in predsednik Citrarskega društva Slovenije.

Povej o svojem učitelju citre in kako dolgo ste študirali pri njem, imaš daleč do šole?

Naš profesor, akademski glasbenik – violinist in citrar spoštuje našo zagnanost starejših učencev. Res je včasih težko, ampak se da, vztrajati moraš. Seveda tudi kilometrino rabiš, da se kaj vidi in sliši. Na individualne vaje hodim enkrat na teden, 45 minut, skupinske vaje pa tudi enkrat na teden 90 minut. K sreči nimam daleč od mojega doma do učilnice, 10 kilometrov. To se pravi: učim se že 7 let in tudi s skupino (ansamblom) približno pet let.

Ali so vsi iz Litije – Slovenije?

Niso vsi iz tega kraja Litije. Nekateri se tudi iz malo dlje pripeljejo. Ampak kdo ima rad, mu ni težko. Večina jih je pa iz bližnjih krajev.

Ali imaš poleg citre tudi druge hobije?

Druge hobije, no ja, rada berem knjige, hodim, kolesarim, pojem in igram citre.

Kakšne vrste citre igraš?

Igram munchenske citre (uglasitev), začela sem pa z dunajsko uglastivijo. Ko je prišel drugi učitelj sem tudi prešla z dunajskih na munchenske.

Katere so ti najljubše citrarske skladbe?

Zdi se mi, ko kakšno skladbo igram, da je ta najboljša, ampak ne, ni. To je zelo težko reči. Vsaka je po svoje dobra. Je pa res, da so mi všeč bolj umirjene.

Ali se vam zdi igranje citer enostavno?

Moraš biti prizadeven in vztrajen in vse to ni lahko doseči. Potrebno je veliko poguma in truda, individualnega učenja in seveda skupne vaje.

Ali se vam zdi igranje citer zahtevno?

Citre so tehnično zelo zahteven instrument. Ampak, ko se navadiš, ko osvojiš, ugotoviš, da se je splačalo. Tvoj trud je poplačan, ko slišiš melodijo iz tvojih rok in citer.

Vse druge pripombe ali informacije

Želim si, da nikoli ne nehajo zveneti, da se jih čim več sliši in spozna, kajti citre so se zelo utišale po drugi svetovni vojni. Po vojni je bilo bolj malo poučevanja, sploh pa ne v šolah. Poučevali so bolj zasebni učitelji, seveda privatno.

Popularnost je začela naraščati pri nas s pojavo Mihe Dovžana in njegovega narodno

zabavnega ansambla. Prelomnica v slovenskem citrarstvu pa je bilo leto 1986, ko je bilo prvo srečanje slovenskih citrarjev Zlate citre v Grižah pri Žalcu. Tako, da imamo trenutno v Sloveniji 25 glasbenih šol, kjer poučujejo citre. Imamo tudi že nekaj kar priznanih citrarjev. In seveda tudi izdelovalce tega glasbila imamo zelo dobre.

Kar tako naprej ! Naj se sliši dober glas tudi v deveto vas od nas citrarjev. Trikrat hura, hura, hura !

CITRARSKO DRUŠTVO SLOVENIJE

CITRE NA MOZARTEUMU

Mesto Salzburg, nekaterim bolj znano kot Solnograd, je glavno mesto avstrijske zvezne dežele Salzburg. Ponaša se z bogato kulturno dediščino, ki si jo je možno ogledati na vsakem koraku. Nad mestom se vzpenja tudi mogočna trdnjava Hohensalzburg, ki je največji v celoti ohranjen grad v Srednji Evropi. Pred kratkim sem tudi sama obiskala grad, ki poleg odličnega vodenega ogleda ponuja tudi zavidanja vreden razgled daleč naokoli.

V mestu prevladujejo cerkve, dvorci, gradovi in palače. Za najpomembnejšo sakralno zgradbo velja salzburška katedrala, v kateri je bila krščena osrednja in najznamenitejša osebnost mesta Salzburg, Wolfgang Amadeus Mozart, ki je kot genius loci v svojem rojstnem mestu prisoten povsod. Ko sem prvi dan malo raziskovala po mestu, sem bila izredno presenečena nad tem, kako vsi prebivalci cenijo tega genialnega skladatelja. Njegove slike in portreti krasijo skoraj vse izložbe po mestu, njegove glasbene mojstrovine lahko slišimo po raznih mestnih lokalih, restavracijah in nas ves čas opominjajo na čudežnega dečka.

Poleg tega imam tudi svojo specialiteto: Mozartovo kroglico (sprva poimenovana kot Mozartov bonbon), ki velja za kulinarčno posebnost. Prvi jo je v svojem lokalu izdelal slaščičar Paul Fürst, leta 1890. Ob prihodu v mesto toplo priporočam ogled enih izmed najlepših vrtov baročne Evrope, ki obdajajo palačo Mirabell, zgrajeno leta 1606 in skupaj z njo sestavljajo spomenik kulturne dediščine Salzburga. Vrtove obdaja marmorna ograja, na njej pa stojijo kipi rimskih bogov iz leta 1689. V neposredni bližini se nahaja znamenita salzburška univerza, imenovana po najslavnejšem meščanu, Mozarteum. Ustanovljena je bila leta 1941 kot glasbena šola in ustanova za zbiranje starih Mozartovih dokumentov, šele kasneje pa je dobila status univerze, s čimer je bila preimenovana v Mozarteum Salzburg.

Tako kot pri vseh glasbenih visokih šolah, sem tudi tu morala opraviti sprejemni preizkus, ki je bil v mesecu juniju in na katerega sem se prej pripravila. Preizkus je bil sestavljen iz več delov. Poleg citer sem morala zaigrati tudi nekaj na klavir. Teoretični del je bil pisni in ustni. Če me sedaj kdo vpraša, kakšni so se mi zdeli sprejemni izpiti, bi odgovorila, da sploh niso bili preveč težki, saj po večini zahtevajo neko

osnovno znanje o glasbi, vendar pa tako kot pri vsaki drugi stvari, brez vaje, učenja, vztrajnosti, ljubezni do glasbe in predvsem ogromni želji, ne gre.

Sprva sem mislila, da mi bodo predavanja v tujem jeziku predstavljala velik problem. A sploh ni tako in lahko brez težav sledim podajanju snovi. Srečo sem imela, da tu študira citer tudi Urša Matjašec, ki mi je ogromno pomagala in svetovala glede prijav na različna predavanja, me seznanila s pomembnejšimi stvarmi. Študij citer traja štiri leta oz. osem semestrov.

Del parka Mirabell v Salzburgu (foto: P. Napret)

Na Mozarteumu jih poučuje prof. Harald Oberlechner. Ure ceter trajajo eno uro in pol, enkrat tedensko. Igramo različne zvrsti glasbe, in sicer jazz, blues, avstrijsko ljudsko glasbo, staro glasbo, moderno, skratka vse, kljub temu, da citre na Mozarteumu veljajo kot ljudski instrument. Poleg ceter imam še ogromno drugih glasbenih predmetov: solfeggio, harmonija, zgodovino glasbe, petje v zboru, dirigiranje, klavir ... Uživam prav na vseh predavanjih. Ogromno muziciramo skupaj, v različnih komornih zasedbah, tudi z drugimi instrumenti. V naslednjih semestrih lahko izberem tudi 3. inštrument, vendar je potrebno prej opraviti sprejemni izpit, ki je ponavadi v mesecu februarju. Sedaj že pridno vadim snov in upam, da bom uspešno opravila sprejemni preizkus za violino. Poleg glasbenih predmetov lahko izberem tudi predmete, ki so bolj sprostitvenega tipa: streljanje z lokom, joga ...

Študenti Mozarteuma lahko dobimo precej cenejše karte za koncerte, ki potekajo skoraj vsak dan. Do sedaj sem si že ogledala kar nekaj koncertov in celo eno opero. Pred kratkim sem imela tudi nastop, in sicer sem igrala skupaj s študentko ceter, ki je s tem koncertom zaključila svoj študij na Mozarteumu in z violinistko, ki letos zaključuje Masterstudium. Izvajale smo moderno skladbo Third Line, ki jo je napisal prof. Harald Oberlechner. Koncert je bil več kot odličen, poleg tega smo se ob vadenju resnično zabavale. Kljub temu, da mi vadenje klavirja, ceter, violine in učenje ostalih predmetov vzame kar nekaj časa, ne manjka študijskega življenja. Do sedaj sem spoznala že ogromno novih prijateljev z vseh koncev sveta (Nemčija, Avstrija, Gvatemala, Ekvador, Alžirija, Iran, Japonska, Kitajska, Madžarska, Italija in tudi

iz Slovenije). Skratka, imam se super fino in lepo, pa čeprav je bilo na začetku malce težko, saj sem pogrešala svojo družino in prijatelje ter sem se morala asimilirati v novo okolje, nove ljudi, tuj jezik. A vem, da je ta študij moja ogromna želja in če si nekaj tako zelo želiš, potem ni pomembna cena, in preprosto narediš tako, kot se ti zdi, da je prav. To pa seveda ne bi bilo možno brez mojih staršev, ki me podpirajo že od vsega začetka moje glasbene poti, in mojih bratov, Luke in Matevža.

Skupaj smo že veliko muzicirali, nastopali na različnih prireditvah in prav v tistih trenutkih našega skupnega igranja sem začutila, da je pravzaprav glasba tisto, kar moje življenje dopolnjuje z lepoto in vedrino, da je tisto, brez česar si mojega vsakdana sploh ne morem predstavljati, saj me spremlja že od malih nog. Ko sem bila še čisto majhna, mi je ati velikokrat kaj zaigral na harmoniko, jaz pa sem ponavadi zlezla v njegov kovček od harmonike in zaspala, pa čeprav harmonika ni ravno tih instrument. Več kot očitno je, da sem že takrat izjemno uživala ob poslušanju glasbe.

Naj zaključim z Mozartovo mislijo, da je v življenju preprosto treba slediti svojim lastnim občutkom, prepričanjem, kar se nam zdi, da je prav, in prav to sem storila jaz.

Monika Rožej

ČUDOVITA SI, SLOVENIJA

Knjiga z zgoščenko je s tem naslovom izšla v junija 2013 v založništvu Studia Kreator, d.o.o. iz Ljubljane. S fotografijami različnih avtorjev prikazuje lepote Slovenije, znane motive naše dežele pa dopolnjujejo slovenske ljudske in ponarodele pesmi prevedene v več jezikov.

Tako je knjiga na voljo v štirih različicah, kjer so poleg slovenskega besedila, pesmi prevedene še v tri tuje jezike. Posebno vrednost knjigi daje dodana zgoščenko z izvedbo teh pesmi na citrah (Dejan Praprotnik) in petjem (Mojca Dolenc).

Tako, kot bi lahko s kritičnim pogledom presojali knjigo, da vsebuje fotografije, ki so že kar kičaste, bi lahko tako gledali tudi na glasbo na zgoščenci. Vendar knjiga pač izžareva lepoto slovenske pokrajine, ki je res tako lepa, kot je zapisal že Prešeren, ko je Bled poimenoval »kinč nebeški« itd. Če poslušamo in prepevamo slovenske pesmi, bi kaj podobnega lahko rekli tudi za zvočno podobo naše dežele.

Čestitam avtorjem za domiselno predstavitev Slovenije, »podobo raja« po Prešernovo. Upam,

da bo izdelek prišel na prava prodajna mesta, da ga bodo dobili v roke turisti, naši rojaki po svetu, pa tudi mi, ki živimo, sredi te lepote in sredi teh naših slovenskih pesmi.

Peter Napret

MOJI DAVNI SPOMINI

V veliko čast mi je, da bom poskušala obuditi spomine na davno leto 1951. Natančneje na 19. junij 1951. Tako namreč piše na zadnjem notnem zapisu, ki ga je ročno napisal moj učitelj. O tem bo govora.

Josip Mandl na svojem vozičku

Uradno se je podpisoval Mandl Josip, vsi so ga pa klicali Mandlov Pepi. Gospod Josip se je rodil 1909. leta kot najstarejši od šestih bratov. Rodil se je v Zgornjem Radvanju, medtem ko se je družina dvakrat preselila in končno pristala v Streliški ulici v Radvanju. Na ta naslov sem kot enajst- ali dvanajstletna deklica hodila na ure učenja citer. Bila sem iz Razvanja – to je sosednji kraj –, vendar dovolj daleč za pešačenje. Spominjam se, da je poučeval v edini veliki sobi z veliko posteljo in veliko mizo.

Gospod Josip je bil namreč invalid od rojstva, tako da se je prevažal z invalidskim vozičkom na ročni pogon.

Veliko je igral na porokah in na raznih praznovanjih. Ob nedeljah pa je rad zahajal v moje Razvanje, kjer je imel tudi prijatelje. Tako je nanese, da je zahajal tudi v našo hišo. Bog ve, zakaj. Pri hiši nas je bilo osem otrok, od tega štiri punce. Moje sestre so bile kar brhka dekleta. Sedaj pač mogoče neumno razmišljam.

Josip Mandl s soprogo (družinski arhiv)

Bili so težki časi po vojni, to se ve, pa vendar še sedaj ne vem, kako mi je mama kupila citre in mi omogočila učenje tega lepega instrumenta.

Gospod Josip je v vseh letih življenja poučeval okrog tisoč učencev. Sam se je izobraževal v glasbeni šoli v Mariboru pri prof. Eferlu. Povsem se je posvetil glasbi in od tega tudi živel. Poleg je igral še harmoniko in kitaro. Za svoje učence je pisal note ročno. V notnih zapisih, ki jih hranim, so v glavnem valčki in polke z nemškimi naslovi. Poučeval je tudi iz zbirk Kiferla.

Poleg glasbe je rad tudi šahiral in fotografiral. Imel je svoj fotoaparata, kar je bila v tistih časih redkost.

Celo dvakrat se je poročil. Prvič pri 60 letih, vendar mu je žena po dveh letih v prometni nesreči umrla. Druga žena naj bi še živela nekje v Košaškem dolu. Gospod Josip je umrl leta 1979.

žig Jospa Mandla na notah

Te podatke mi je prijazno posredoval še živeči brat Albin, ki stanuje na istem naslovu v Radvanju, za kar se mu prisrčno zahvaljujem.

Moja citrarska pot se je več ali manj končala, ko sem po srednji šoli 1958 odšla v Celje, citre pa pustila doma. Po mnogo letih sem jih našla poškodovane. Šele ko sem se upokojila, sem se srečala z g. Petrom Napretom. Omogočil mi je nabavo novih citer in seveda počasno uvajanje nazaj na igranje. Mnogo vsega sem pozabila. Ampak sedaj pa lahko rečem, da se mi je uspelo naučiti marsikaj in tudi zaigrati brez

Note Jožice Jagrič takrat še z dekliskim priimkom

treme. Zato so citrarski seminarji zelo dobrodošli za nas seniorje.

Občudujem mlade citrarje, kako zavzeto igrajo ta instrument. Če le morem, se udeležujem njihovih koncertov in uživam. BRAVO!

Jožica Jagrič

»RESTAVRIRANJE« CITER

Odkar se ukvarjam s citrami – in tega bo počasi že blizu 30 let –, vedno znova naletim na stare citre, ki jih poskušam ponavadi kar sam za silo urediti, da je na njih možno vsaj malo zaigrati. Nimam se za kakšnega strokovnjaka – restavradorja, vendar po sili razmer sem včasih tudi restavrador ali bolje »restavrador«.

Že moje prve citre, ki mi jih je posodil pokojni Jože Novak iz Turja, sem bil prisiljen restavrirati. O tem, kako sem spoznal koncertne citre, sem pisal v junijski številki SC leta 2007 v članku, ki sem ga napisal v spomin na tega zanimivega citrarja. Torej tiste citre (Antona Breuerja) sem takrat malce očistil, uglasil strune na dunajsko uglasitev in se začel učiti kot samouk po notah Frana Koruna Koželjskega: Poduk v igranju na citrah.

Že kakšen mesec kasneje mi je prišla v roke šola Simona Schneiderja za münchensko uglasitev in že sem »preštimala« strune na novo uglasitev. Nalašč sem uporabil izraz »preštimala«, ker sem takrat precej improviziral z različnimi kitarskimi, violinskimi, mandolinskimi in še kakšnimi

strunami, da sem uspel tiste citre usposobiti za igranje na standardni uglasitvi. Strun za citre, še posebej za standardno uglasitev, se leta 1986 pri nas žal ni dobilo.

Potem so mi nenehno prihajale pod roke stare citre, ki sem jih, če le ni bilo prevelikih poškodb, sam uredil za igranje. Kadar imam čas, mi je to početje v veliko veselje. Precej o starih citrah sem izvedel od našega velikega poznavalca starih dunajskih citer, prof. Ivana Zupanca, ki se restavriranja loteva mogoče na malo samosvoj način, a na koncu citre, ki jih restavrira on, dobijo nekdanjo barvo, lesk, čarobnost in verjetno tudi zven.

Redki so izdelovalci citer, ki se jim ljubi ukvarjati s starimi instrumenti. Spoznal sem, da običajno niso nič kaj veseli, če jim prinesem v popravilo staro škatlo z zarjavelimi strunami, kar po svoje seveda razumem, saj so se izurili za izdelavo novih citer, s popravilom starih pa je lahko včasih veliko več dela. Predvsem pa je potrebna potrpežljivost, iznajdljivost in seveda tudi občutek za stare materiale ...

Moram priznati, da je moje »restavriranje« omejeno na čiščenje instrumenta, mogoče manjša popravila mehanike, menjavo strun in podobne malenkosti, ki pa lahko dajo zapuščenemu instrumentu, ki ga je nekdo prinesel s podstrešja, spet novo življenje. Ko dobim v obdelavo takšno glasbilo, sem ponavadi neučakan, kako instrument zveni, kako bo videti, ko ga bom očistil, spoliral, napel nove strune itd.

Z malo iznajdljivosti se da za silo usposobiti tudi obrabljene prečke, vijake, ki ne »primejo« več itd. Nisem pa pristaš pretiranega popraviljanja glasbila, kromiranja zarjavelih delov in podobno. Takemu staremu glasbilu odvzamemo del njegove zgodbe, če ga damo povsem obnoviti, prelakirati itd. Preveč nasilen poseg pa lahko glasbilu celo odvzame ton, predvsem pa tisto čarobnost, ki jo imajo stari instrumenti.

S tem zapisom nikakor ne želim povedati, da so nove citre zanič. Nasprotno, prav navdušen sem, kako se izdelovalci trudijo in iščejo vedno nove izboljšave in oblike citer. Nekateri novi instrumenti so naravnost fantastični in dobre

učence, ki pričnejo igrati na starem glasbilu, pričnem kaj kmalu navduševati, naj si nabavijo nove citre. S starimi instrumenti pa je tako kot s starimi ljudmi – z njimi moramo ravnati spoštljivo, se pogovarjati v njim razumljivem jeziku, jim prisluhniti, kaj nam imajo povedati (življenjske izkušnje, modrosti, njihov pogled na zgodovino, ki so jo soustvarjali) in občudovati njihovo lepoto ter jim pomagati le toliko, kolikor resnično potrebujejo našo pomoč.

Zanimivo, da v Sloveniji do 80. let prejšnjega stoletja pravzaprav nismo imeli delavnice za izdelavo citer. Prav gotovo ne kakšne znane. Nekaj je bilo v Celju, mogoče v Mariboru, vendar o tem kaj dosti ne vem. Stare citre, ki jih ljudje najdejo na slovenskih podstrešjih, so pretežno z Dunaja, Češke, Bavarske pa tudi iz Zagreba, kjer so bile citre v začetku 20. stoletja kar precej razširjeno meščansko glasbilo.

Peter Napret

NA ODRU CITER: PLESNA FIGURICA

V plesni figurici na citrah je utelešena iskrivost romantične meščanske kulture in njen smisel za nepozaben trenutek. Drobceno leseno lutkico, ki za gibanje izkorišča resonanco zgornje ploskve citer in naravnost vzburja našo domišljijo, je citrar nekoč položil na prim ali polelegijske citre. Ko jih je zaigral, je nenadoma oživela v ritmu glasbe, citre pa so se spremenile v imeniten polkrožen operni oder, po katerem je lahko nemoteno zaplesala.

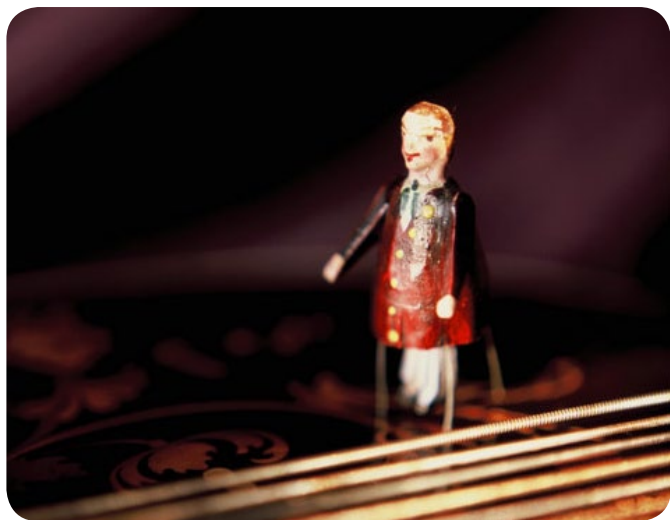
Furnirane in biserne intarzije citer so razkošno zažarele kot odsevi odrskih luči, bela celuloidna obroba citer pa se je prelevila v osvetljen rob polkrožnega odra, pod katerim je v temi sedela radovedna publika. Strune za odrom so zazvenele kot ubran operni orkester, citrar pa je v miniaturnem glasbenem gledališču užival v razgledu na odrsko dogajanje prav iz zadnje zgornje galerije.

Pričujoča figurica pevca, ki lebdi na štirih tankih nožicah iz močnejše dlake, je izdelana iz lahkega in suhega smrekovega lesa, ter

Konjenik, visok 5,8 cm, je izdelan zelo natančno.

skupaj z nožicami tehta le 4,2 grama. Brez nožic je visoka 5,5 cm, z nožicami je 2 mm daljša. Z notranje strani je krožno izdolbena, votlo vdolbino pa razpolavlja tanka kovinska os, iz katere bingljajo noge v sivih hlačah, ki ob premikanju prosto zanihajo, kot da pevec lahko stopica po odru. Da se lahko urno zavrti okrog osi, pri čemer ustvarja potrebno odrsko napetost, mora biti ena od njegovih

Plesna figurica pevca na furnirani intarziji polelegijskih citer

nožic iz dlake za spoznanje krajša, sicer med igranjem zgolj pospešeno drsi proti robu, dokler ne omahne čezenj.

Figurica najraje zapleše ob glasnejši melodiji v zgornjih legah melodijske C strune, se razneži ob uspavanki Franca Schuberta in lahko zavrti v ritmu laendlerja ali pa se z subtilnim gibanjem prepusti valovom v pesmi morske deklice iz opere Oberon skladatelja Carla Marie von Webra. Njeni gibi nežno sočustvujejo v odlomku Ah, delTebro iz opere Norma italijanskega skladatelja Vincenca Bellinija, s svojo rahločutno baletno predstavitvijo Nocturna Ob svitu zvezd češkega romantičnega skladatelja Josefa Novaka pa očara slehernega gledalca, ki se popolnoma zatopi v njeno gibanje.

Da bo njen gib lahko do potankosti načrtovan in natančno odmerjen, moramo igrati čisto, staccato in sforzando, izrazno amabile, animato, rubato in brillante, ter s poudarjenim ritmom in z močnejšo dinamiko v zmernih tempih. Nemiren tempo s prehitovanjem in

Plesne figurice, visoke od 4,5 do 6,5 cm, najdemo tudi v katalogu iz leta 1870.

Figurica je z notranje strani izdolbena.

zaostajanjem, značilen za romantično glasbo, je zaželen, ker vnese nemir v njeno gibanje.

Na hitre tempe in zaporedne kratke dobe brez pavz ter tiho igranje figurica praviloma ne reagira, razen če se znajde v resonančnem »vozluk«. Prav tako jo zmedejo tudi bogate harmonije, kjer je zgornja ploskev prepolna različnih frekvenc. Ker se zvočno valovanje širi navzven in je zgornja plošča nekoliko izbočena, se zaradi njih počasi in nenadzorovano premika v poljubnih smereh proti robu glasbila. Zato moramo figurico vsakič takoj, ko zaključimo posamezno temo ali daljši motiv, postaviti nazaj vzdolž basovskih strun.

Dolžino posameznega giba uravnavamo z jakostjo tona in dolžino dobe, hitrost giba pa z močjo, s katero udarimo, oziroma »udremo« struno. Figurica se najbolj razživi v razvezanem akordu šestosminskega takta z močnejše poudarjeno prvo in četrto dobo ali ob spremljavi v sekstolah v štiričetrtinskem taktu, če igramo andante quasi allegreto. Dunajske romantične citre s plesno figurico vedno igramo na smrekovi mizi.

Zdaj ste jo spoznali; mogoče čaka prav na vas, zapuščena in pozabljena v kovčku starih citer na kakšnem podstrešju. Da jo igrive strune obudijo v življenje ..., kdo ve?

Besedilo in fotografije Ivan Zupanc
29. septembra 2013

NAŠE CITRE

Naše citre so se zbrale,
da bi pesmico zaigrale.
Igrale so cele dni,
ampak čudili smo se mi,
ker igrale so brez ljudi.

Dolge ure so igrale,
vendar to niso bile sanje sanjave.
Mi pa smo se imeli lepo
in upali, da še kdaj zaigrajo kakšno pesmico!

To se je dogajalo dan in noč in noč in dan,
zato pa smo mi prespali kar tam.
Citre so igrale in igrale,
nekega dne pa so kar naenkrat zaspale.

Ko so se zbudile,
smo spet zaplesali,
nato pa se ponovno s citrami igrali.

Sara Pečnik, učenka 3. razreda citer GŠ Fran
Korun Koželjski Velenje

CITRARSKO DRUŠTVO SLOVENIJE

Zvezde na nebu gore

POČASNI VALČEK

V. S. Avsenik/E. Budau

prir.: Tomaž Plahutnik

Z občutkom *simile*

CITRE

5

Zve - zde na ne - bu go re,
V_sr - cih je luč u - pa nja,

9

u - pa - nje sve - tlo bu de
pol - ni smo do - brih že lja

13

ka - kor sre - br - no zvo ne - - - nje
čar iz o - tro - štva se vr - - - ne,

17

1.

pri - de naj - le - pši ve čer.

21 ^{2.}

sre - čni smo če smo do ma.

25

29

33

Zve - zde, zve - zde, sre - čni smo,

38

če smo do ma.

D.S. al Coda

⊕ Coda

sre - čni smo,

42

če smo do ma. *ritardndo.*

simile

KOLEDAR PRIREDITEV

- 28. december 2013, ob 18.00, božični koncert Slovenskega citrarskega kvarteta v Kulturnem domu v Gorenju (občina Šmartno ob Paki)
- CITRARSKI ABONMA, v Centru Mega ob dvorcu Novo Celje:
 - nedelja, 5. januar 2014 ob 17:00 Damjana Praprotnik
 - nedelja, 16. februar 2014 ob 17:00, Karmen Zidar Kos
 - nedelja, 16. marec 2014 ob 17:00, Duo Mirage (Wolfgang Schipflinger, citre in Maximilian Hechenblaikner, kitara ...) Informacije pri organizatorju: Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec: T: 03 710 04 34, E: zkst.tic@siol.net
- četrtek, 30. januar ob 19.00 v Vili Bianca v Velenju, 3. MARJANOV VEČER v spomin na Marjana Marinška, organizatorja Festival Velenje in CDS
- sobota, 31. maj, ob 19.00, Viteška dvorana posavskega gradu, koncert ob 15. obletnici delovanja Citrarskega orkestra GŠ Brežice

MALI OGLASI

- Prodamo manjše citre izdelovalca Antona Kiendla s kovčkom. Cena okrog 450 evrov. Informacije na telefon 041 460 753
- Prodamo malo rabljene šolske citre Holcman. Informacije na telefon 041 354 582.
- Prodajam rabljene 38-strunske citre »Teller« s kovčkom. Informacije na telefon 041 625 484.
- Citre stare nekaj desetletji, 32 strunske, izdelovalca Antona Festa. Trup je na zgornjem delu rahlo počen, kar pa ne vpliva na ton. Imajo nove strune (standardna uglasitev) in etui (nova torba »soundwear«) za varno prenašanje. Primerne so za mlajše učence glasbenih šol, ker imajo malo ožja polja na ubiralki. Vse skupaj za 450 €. Informacije na tel.: 041 721 109.
- Iščemo rabljeno citrarsko mizo. Miza naj bo vodoravna ali poševna za igranje sede. V kolikor jo imate, prosim pokličite na telefon 040 792 641 ali pišite na mail: silvo.poglajen@siol.net
- CITRE 1, 2, 3, 4 - učbeniki Irene Zdolšek, ter zbirke pesmi CITRE A, B, C lahko naročite na številki 031 337 567.
- Izšel je ponatis zbirke NAJLEPŠE MELODIJE SLOVENIJE 1. Na zalogi pa imajo še dvojko in 100 SLOVENSКИH PESMI ZA CITRE ter ROMANTIČNE CITRE-NAJLEPŠE MELODIJE SVETA in S CITRAMI PO LESTVI(CI) GOR IN DOL. Naročilo na telefonu 041 650 712.
- Prodajajo se harfne citre (Holcman, 42 strunske) z vgrajenim ozvočenjem (»pieco«). Informacije na telefon 040 316 684.

